THỰC TRẠNG QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG TRẢI NGHIỆM CHO HỌC SINH TẠI CÁC TRƯỜNG TIỂU HỌC HUYỆN THANH TRÌ, THÀNH PHỐ HÀ NỘI THEO TIẾP CẬN NĂNG LỰC

Đỗ Hồng Cường, Lê Bích Thịnh
Trường Đại học Thủ đô Hà Nội

Tóm tắt: *Trong giai đoạn đổi mới giáo dục, các hoạt động trải nghiệm là nội dung hoạt động giáo dục bắt buộc trong chương trình Tiểu học, nhằm phát triển năng lực toàn diện của học sinh, bao gồm tư duy sáng tạo, kỹ năng sống và giải quyết vấn đề. Tuy nhiên, tại huyện Thanh Trì, việc triển khai các hoạt động này còn gặp nhiều khó khăn do sự khác biệt về điều kiện kinh tế - xã hội và thiếu đồng nhất trong cách thức thực hiện. Các hoạt động trải nghiệm chủ yếu được tổ chức trong các môn học hoặc ngoại khóa, nhưng thiếu sự chuẩn hóa và hệ thống đánh giá hiệu quả. Quản lý hoạt động trải nghiệm theo tiếp cận năng lực đóng vai trò quan trọng trong việc nâng cao chất lượng giáo dục và phát triển kỹ năng sống cho học sinh. Tuy nhiên, các trường tiểu học tại Thanh Trì vẫn thiếu các tài liệu hướng dẫn, kế hoạch chi tiết và tiêu chí đánh giá rõ ràng, dẫn đến việc thực hiện chưa đạt hiệu quả tối đa. Việc cải thiện các yếu tố này yêu cầu sự hợp tác chặt chẽ giữa các bên liên quan như nhà trường, giáo viên, phụ huynh và các cơ quan chức năng.*

Từ khoá: *Học sinh, quản lý, Thanh Trì, tiếp cận năng lực, tiểu học, trải nghiệm.*

Nhận bài ngày 25.12.2024; gửi phản biện, chỉnh sửa, duyệt đăng ngày 20.02.2025
Liên hệ tác giả: Lê Bích Thịnh; email: lebichthinh1997@gmail.com

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong giai đoạn đổi mới toàn diện nền giáo dục, mục tiêu phát triển toàn diện năng lực của học sinh (HS) ngày càng trở nên cấp thiết trong chiến lược giáo dục của Việt Nam. Theo định hướng này, các hoạt động trải nghiệm (HĐTN) không chỉ dừng lại ở phạm vi những tiết học ngoại khóa mà đã được đưa vào chương trình giáo dục chính thức, góp phần thúc đẩy sự phát triển toàn diện về tư duy sáng tạo, kỹ năng sống và năng lực giải quyết vấn đề cho HS.

Các HĐTN với vai trò là một phần trọng yếu của chương trình giáo dục phổ thông mới đã trở thành nội dung bắt buộc tại nhiều trường tiểu học. Việc tổ chức các hoạt động này không chỉ giúp HS hứng thú hơn với việc học mà còn tạo điều kiện để các em áp dụng kiến thức vào thực tiễn, qua đó hình thành phẩm chất và năng lực cần thiết. Bộ Giáo dục và Đào tạo (GD&ĐT) đã nhấn mạnh tầm quan trọng của các hoạt động này trong việc thúc đẩy khả năng sáng tạo và tiềm năng cá nhân của HS. Như Luật Giáo dục Việt Nam đã chỉ rõ: "Các hoạt động giáo dục tạo điều kiện để học sinh phát triển giá trị cá nhân, xây dựng mối quan hệ với cộng đồng và tiếp cận môi trường sống một cách chủ động" (Quốc hội, 2019) [1].

Tại huyện Thanh Trì, thành phố Hà Nội, một khu vực với sự đa dạng về điều kiện kinh tế - xã hội, việc triển khai các HĐTN trong trường Tiểu học đã đặt ra nhiều thách thức. Những khác biệt này dẫn đến việc một số trường gặp khó khăn trong việc lập kế hoạch, tổ chức và đánh giá hiệu quả các hoạt động, làm hạn chế tiềm năng mà những hoạt động này có thể mang lại. Thực tế này đặt ra

yêu cầu cấp thiết về việc nâng cao năng lực quản lý và đổi mới phương pháp tổ chức các HĐTN tại địa phương.

2. NỘI DUNG

2.1. Một số khái niệm liên quan đến đề tài

2.1.1. Năng lực và tiếp cận năng lực

Năng lực được hiểu là khả năng của một cá nhân trong việc kết hợp và vận dụng kiến thức, kỹ năng, thái độ cùng các yếu tố cá nhân khác như kinh nghiệm hay động lực để thực hiện thành công một nhiệm vụ cụ thể trong một bối cảnh nhất định. Theo Bộ GD&ĐT (2018), năng lực không chỉ dừng lại ở việc sở hữu các kỹ năng riêng lẻ hay kiến thức lý thuyết, mà còn bao gồm khả năng giải quyết vấn đề, tư duy sáng tạo và áp dụng các phương pháp phù hợp vào những tình huống đa dạng [2]. Điều này có nghĩa là năng lực không chỉ là kết quả của việc học mà còn là sự tích hợp linh hoạt để đáp ứng yêu cầu thực tế, giúp cá nhân hành động hiệu quả trong môi trường sống và làm việc.

Tiếp cận năng lực trong giáo dục là một phương pháp giảng dạy và học tập tập trung vào việc phát triển các năng lực toàn diện cho HS, thay vì chỉ chú trọng truyền đạt kiến thức một cách thụ động. UNESCO (2017) nhấn mạnh rằng, phương pháp này không chỉ ở học lý thuyết, mà còn khuyến khích HS rèn luyện khả năng thực hành và vận dụng kiến thức vào các tình huống thực tế, từ đó phát triển toàn diện và tự tin hơn trong giải quyết các vấn đề đời sống. Tiếp cận năng lực hướng đến trang bị cho HS kỹ năng như tư duy phản biện, sáng tạo và khả năng thích nghi, chuẩn bị cho các em hòa nhập vào xã hội và tham gia vào nền kinh tế toàn cầu một cách hiệu quả.

2.1.2. Hoạt động trải nghiệm cho học sinh tiểu học

Hoạt động trải nghiệm (HĐTN) được hiểu là một quá trình giáo dục giúp HS hình thành những thói quen, hành vi và thái độ tích cực trong cuộc sống, từ đó hoàn thiện nhân cách và hướng tới phát triển bản thân tốt hơn, dựa trên nền tảng các giá trị sống. Các hoạt động này không chỉ giúp HS có thể đối mặt với những tình huống trong cuộc sống cá nhân mà còn tham gia tích cực vào cộng đồng xã hội.

HĐTN cho HS tiểu học là một hình thức giáo dục mà qua đó học sinh được tham gia vào các hoạt động học tập ngoài lớp học truyền thống, nhằm phát triển cả kiến thức lẫn kỹ năng sống một cách toàn diện. Theo Bộ GD&ĐT (2018), các hoạt động này có thể bao gồm tham quan, làm dự án, chơi trò chơi nhóm, hoặc tham gia các hoạt động nghệ thuật và thể thao, giúp HS củng cố kiến thức và rèn luyện kỹ năng giao tiếp, làm việc nhóm cũng như giải quyết vấn đề. Thông qua HĐTN, HS không chỉ vui chơi mà còn phát triển tư duy phản biện, sáng tạo, nâng cao nhận thức về bản thân và cộng đồng, từ đó trở thành những công dân chủ động và tích cực trong xã hội [2].

Theo *Từ điển Giáo dục học*, quản lý được định nghĩa là một quá trình tác động có định hướng và mục đích rõ ràng của chủ thể quản lý đến khách thể quản lý trong một tổ chức, nhằm đảm bảo tổ chức vận hành và đạt được mục tiêu [3]. Quản lý hiệu quả đòi hỏi phải vận dụng các chức năng cơ bản như lập kế hoạch, tổ chức, chỉ đạo và kiểm tra.

Quản lý hoạt động trải nghiệm theo tiếp cận năng lực là quá trình thiết kế, tổ chức và đánh giá các hoạt động học tập nhằm phát triển các năng lực cốt lõi cho HS tiểu học, dựa trên phương pháp tiếp cận năng lực. Bộ GD&ĐT (2018) cho rằng, các hoạt động như tham quan, làm dự án nhóm, ngoại khóa hay trò chơi giáo dục cần được quản lý sao cho HS có thể học hỏi từ thực tế và rèn luyện các kỹ năng như tự học, tư duy phản biện, giao tiếp hiệu quả và kỹ năng sống [2]. Đặc biệt ở cấp tiểu học, việc này đóng vai trò nền tảng để HS phát triển toàn diện về thể chất, tinh thần và xã hội, đòi hỏi sự phối hợp giữa nhà trường, GV và phụ huynh, cùng với sự đầu tư về thời gian, ngân sách và hệ thống đánh giá linh hoạt để đảm bảo chất lượng và hiệu quả giáo dục.

Các khái niệm trên liên kết chặt chẽ với nhau, trong đó năng lực là mục tiêu, tiếp cận năng lực là phương pháp, hoạt động trải nghiệm là công cụ và quản lý hoạt động trải nghiệm là quá trình thực hiện, tất cả hướng đến việc giúp HS tiểu học phát triển toàn diện và sẵn sàng cho tương lai.

2.1.3. Quản lý hoạt động trải nghiệm cho học sinh tiểu học theo tiếp cận năng lực

Quản lý các HĐTN cho HS tại trường tiểu học theo tiếp cận năng lực là một quá trình thiết kế, tổ chức và đánh giá các hoạt động học tập nhằm phát triển các kỹ năng và năng lực thiết yếu cho HS. Các hoạt động này bao gồm tham quan, làm dự án nhóm, các hoạt động ngoại khóa và các trò chơi giáo dục, giúp HS học hỏi từ thực tế và rèn luyện kỹ năng qua trải nghiệm trực tiếp. Tiếp cận năng lực tập trung vào việc phát triển các năng lực cốt lõi như khả năng tự học, tư duy phản biện, sáng tạo, giao tiếp hiệu quả và kỹ năng sống, tất cả đều là những yếu tố quan trọng giúp HS hình thành và phát triển trong môi trường học tập. Để đạt được mục tiêu này, GV cần thiết kế các hoạt động phù hợp, giúp HS thực hành và nâng cao những kỹ năng này qua những trải nghiệm thực tế. Đặc biệt, ở cấp tiểu học, áp dụng tiếp cận năng lực đóng vai trò rất quan trọng, vì đây là thời kỳ nền tảng để HS phát triển toàn diện về thể chất, tinh thần và xã hội. Điều này yêu cầu sự hợp tác chặt chẽ giữa nhà trường, GV và phụ huynh, tạo ra một môi trường học tập kích thích sự sáng tạo, tò mò và khuyến khích sự phát triển tự nhiên của HS. Phương pháp này không chỉ giúp HS phát triển các kỹ năng sống quan trọng như làm việc nhóm, giao tiếp và giải quyết vấn đề mà còn khơi dậy niềm đam mê học hỏi và khả năng áp dụng kiến thức vào thực tiễn. Tuy nhiên, để phương pháp này hiệu quả, cần có sự đầu tư thích đáng về thời gian, ngân sách và đội ngũ GV, cùng với một hệ thống đánh giá linh hoạt và đa dạng, nhằm đảm bảo việc phát triển năng lực của HS được thực hiện một cách toàn diện và hiệu quả. Quản lý HĐTN cho HS tiểu học theo tiếp cận năng lực là một bước đi quan trọng trong việc nâng cao chất lượng giáo dục, giúp HS chuẩn bị tốt cho tương lai.

2.2. Thực trạng quản lý hoạt động trải nghiệm cho học sinh tại các trường tiểu học huyện Thanh Trì, thành phố Hà Nội theo tiếp cận năng lực

Khảo sát thực trạng quản lý HĐTN theo tiếp cận năng lực tại các trường Tiểu học huyện Thanh Trì, Hà Nội nhằm đánh giá mức độ thường xuyên và hiệu quả của việc lập kế hoạch (phân tích thực trạng, mục tiêu, phương pháp, đánh giá), tổ chức chỉ đạo (ban chỉ đạo, phân công, tập huấn, giám sát) và kiểm tra đánh giá (nội dung, tiêu chí, tổng kết), dựa trên thang đo 4 mức độ. Khách thể là các hoạt động quản lý HĐTN, đối tượng khảo sát gồm 50 cán bộ quản lý (hiệu trưởng, hiệu phó, tổ trưởng) và 100 giáo viên, nhân viên thực hiện HĐTN, tổng cộng 150 người, để nhận diện điểm mạnh, hạn chế và đề xuất giải pháp nâng cao chất lượng giáo dục.

2.2.1. Xây dựng kế hoạch hoạt động trải nghiệm cho học sinh tại các trường tiểu học huyện Thanh Trì, thành phố Hà Nội theo tiếp cận năng lực

Việc lập kế hoạch đóng vai trò thiết yếu trong công tác quản lý giáo dục nói chung và đặc biệt là trong việc quản lý HĐTN theo hướng phát triển năng lực cho HS tiểu học. Khi được hỏi về quá trình xây dựng kế hoạch HĐTN, phần lớn cán bộ quản lý và giáo viên cho biết họ thực hiện công việc này một cách thường xuyên. Các kế hoạch giáo dục của nhà trường, của các khối lớp và của từng giáo viên đều đã tích hợp các HĐTN cho HS. Bên cạnh đó, chương trình giảng dạy cho năm học này đã được điều chỉnh theo phương pháp giảng dạy chương trình giáo dục của Sở Giáo dục và Đào tạo Hà Nội. Tuy nhiên, việc xây dựng kế hoạch này vẫn còn tồn tại nhiều vấn đề cần khắc phục. Các HĐTN cho HS thường chưa đầy đủ, thiếu những yếu tố năng lực đặc thù cần phải được chú trọng giáo dục, đồng thời hiện nay chưa có tài liệu chính thức nào hướng dẫn cụ thể về việc biên soạn kế hoạch. Mỗi trường có thể thực hiện theo các hình thức khác nhau: một số soạn kế hoạch chi tiết cho từng tiết học, trong khi đó một số khác lại lựa chọn dạy theo các chủ đề. Điều này dẫn đến tình trạng thiếu sự đồng nhất trong cách thức triển khai. Hơn nữa, việc đánh giá kết quả học tập và các tiêu chí đánh giá cũng chưa được quy định rõ ràng, và hình thức tổ chức hoạt động chủ yếu vẫn còn hạn chế. Thực tế, trong các kế hoạch hiện tại vẫn chưa có những biện pháp cụ thể, điều kiện triển khai rõ ràng, cũng như các tiêu chí đánh giá và chưa có quy trình đánh giá nào được thiết lập đầy đủ. Kết quả khảo sát ý kiến về thực trạng này tại các trường tiểu học huyện Thanh Trì được trình bày trong bảng sau: